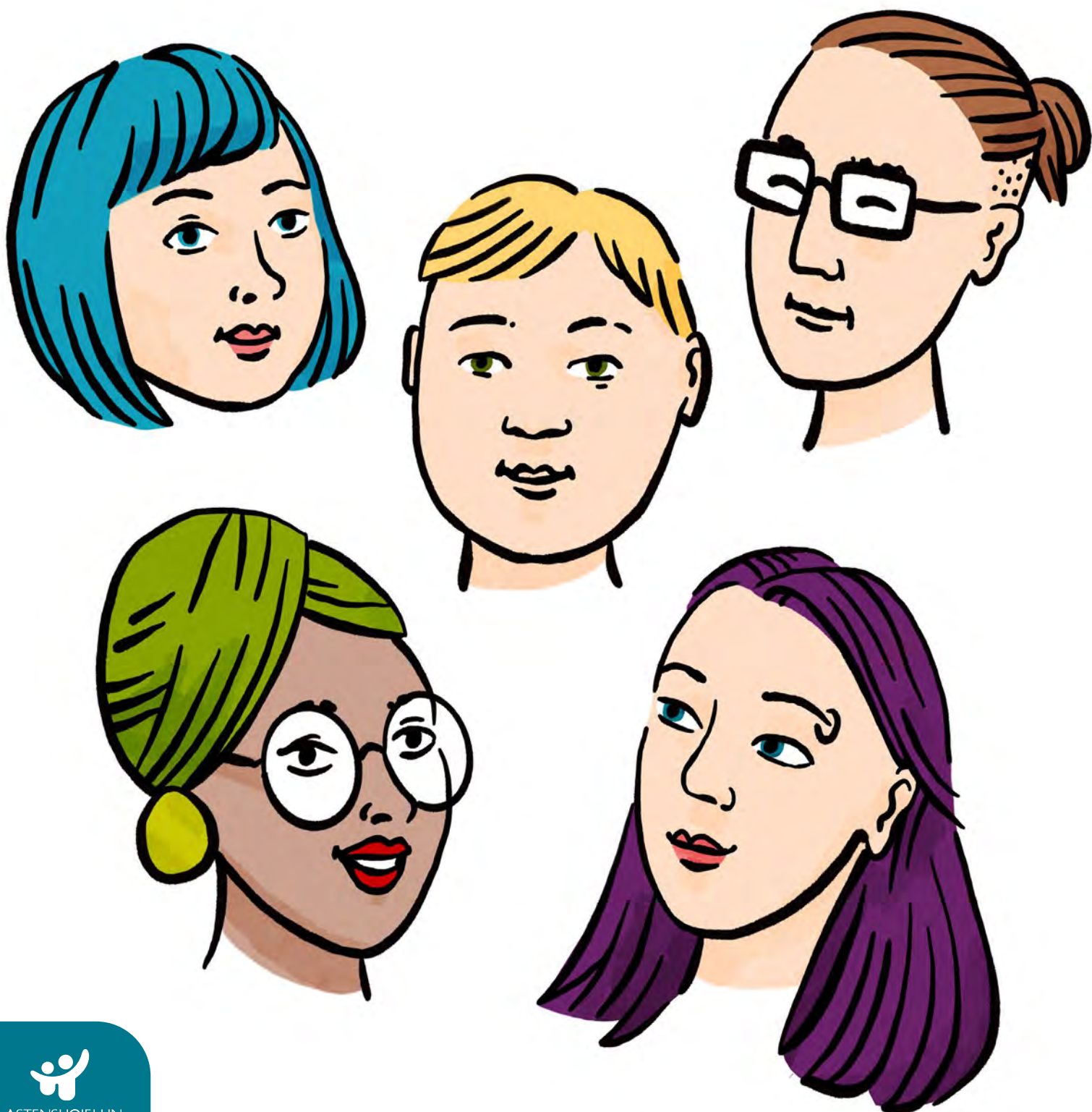

Ensiaskel tulevaisuuteen

16-vuotiaiden nuorten ajatuksia itsenäisestä asumisesta

Ensiaskel tulevaisuuteen

16-vuotiaiden nuorten ajatuksia itsenäisestä asumisesta

Ira Custódio

Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu

3/2020

Sisällys

Tiivistelmä	4
Johdanto	5
Mitä miettii itsenäistymistä lähestyvä nuori?	6
1. "Jokainen itsenäistyy omalla aikataulullaan"	7
Itsenäistymisen ristivetoa nykynuoruudessa	13
Leena Suurpää	13
2. "Miten sitä kokonaisuutena suoriutuu" – tuki ja taitojen oppiminen kotona	14
Parhaat ratkaisut syntyvät yhdessä nuorten kanssa	20
3. "Rahankäyttö on suurin murhe, siihen pitää oppia"	21
Puhu nuorten kanssa rahasta	26
4. "Lähellä metroa, lähellä metsää" – asuinympäristöön liittyvät toiveet	27
5. Nuoret pääosin tyytyväisiä opiskelupaikkaan, mutta osalle valinta on vaikea	32
6. Yhteenveto ja johtopäätökset	39
Apua ei koskaan saa liikaa	42
Lähteet	43

Tiivistelmä

Lapsen oikeudet koskevat myös 16–17-vuotiaita, täysi-ikäisyyttä lähestyviä nuoria. Siksi myös nuoret ja nuoruus on huomioitava, kun laaditaan lapsipolitiikan suuntaviivoja. Nuoret joutuvat varsin varhain tekemään merkittäviä valintoja, ja on tärkeää, että he saavat niihin tukea. Näin jokainen nuori voi rakentaa oman polkunsu kohti unelmiensa aikuisuutta. Poliitiikan näkökulmasta nuoria tukemalla varmistetaan myös, että lapsuuteen tehdyt investoinnit kantavat pitkäaikaista hedelmää. Lastensuojelun Keskusliitto haluaa vahvistaa nuorten oman äänen kuulumista heitä koskevassa päätöksenteossa. Tällä selvityksellä haluttiin valottaa sitä, mitä nuoret ajattelevat itsenäisestä asumisesta ja missä määrin he saavat kotoa tukea itsenäistymiseen liittyvien taitojen oppimiseen.

Aineisto

Kyselyn toteutti Feedback Group puhelinhaastatteluina joulukuun 2019 ja tammikuun 2020 välisenä aikana. Kyselyssä haastateltiin 1 005 nuorta, jotka olivat täyttäneet 16 vuotta vuoden 2019 aikana. Vastaajat valikoituivat satunnaispoiminnalla väestötietojärjestelmästä, ja haastattelut kiintiöitiin sukupuolen, äidinkielen ja asuinalueen mukaan.

Keskeiset löydökset ja johtopäätökset

Kyselyymme vastanneiden nuorten mielestä sopiva ikä muuttaa vanhempien luota on 18 vuotta. Nuoret eivät siis tältä osin haasta kulttuurista odotusta varhaisesta itsenäistymisestä. Moni heistä kuitenkin korostaa, että sopiva ikä riippuu yksilöstä.

Suurin osa nuorista oppii kotona itsenäiseen asumiseen liittyviä taitoja ja saa tukea omaa elämäänsä koskevien valintojen tekemiseen. On kuitenkin syytä kiinnittää huomiota erityisesti niihin nuoriin, jotka eivät saa kotoa tukea tai joille kotoa saatu tuki ei yksin riitä. Moni nuori toivoo, että kouluissa harjoiteltaisiin nykyistä enemmän itsenäistymiseen liittyviä taitoja.

Nuoria huolestaa itsenäisessä asumisessa erityisesti rahaan liittyvät asiat. Nuoret myös oppivat järkevää rahankäyttöä kotona harvemmin kuin esimerkiksi ruoanlaittoa ja siivousta.

Nuorten toiveiden asuinympäristö on rauhallinen, hyvien kulkuyhteyksien äärellä ja lähellä palveluita. Moni toivoo asuvansa kaupunkimaisessa ympäristössä, mutta osa nuorista asuisi mieluiten maaseudulla.

Suurin osa opiskelevista nuorista on tyytyväinen saamaansa opiskelu- paikkaan, vaikka kaikki eivät pitäneet valinnan tekemistä helppona. On tärkeä tunnistaa erityisesti ne nuoret, joille omaa elämää koskevien valintojen tekeminen on hankalaa ja jotka eivät saa siihen riittävää tukea kotoa – näin mahdollistetaan se, että myös he löytävät omien toiveidensa ja taipumustensa mukaisen polun.

Hieman yli puolet kyselyymme vastanneista nuorista kannattaa oppivelvollisuuden pidentämistä 18 vuoteen. 60 prosenttia on sitä mieltä, että toinen aste pitäisi voida suorittaa vanhempien luona asuen.

ITSENÄISTYMINEN

Tässä selvityksessä itsenäistymisellä tarkoitetaan erityisesti itsenäistä asumista. Kysely painottuu siten arjen taitoihin, kuten ruoanlaittoon ja rahankäyttöön.

AVAINSANAT

Nuoret, itsenäistyminen, toiveet, voimavaraistuminen

Johdanto

Mitä miettii itsenäistymistä lähestyvä nuori?

NUORET EIVÄT AINA TUNNISTA ITSEÄÄN KOHDERYHMÄKSI, kun puhutaan lapsen oikeuksista. Aikuisetkaan eivät aina muista, että YK:n lapsen oikeuksien sopimus koskee myös täysi-ikäisyyttä jo lähestyviä ja moneen asiaan itsenäisesti kykeneviä 16–17-vuotiaita. Yhtä kaikki, myös nuoret ja nuoruus on huomioitava, kun piirretään esimerkiksi lapsi- ja perhepolitiikan suuntaviivoja.

Nuorten huomioiminen tarkoittaa ensinnäkin sitä, että tunnistetaan nuoruus ikä- ja kehitysvaiheena. Nuoruutta leimaavat kasvavat mahdollisuudet, valmiudet, energia ja luovuus, mutta myös haavoittuvuus. Nuorten tarpeiden tunnistaminen on edellytys sille, että heidän oikeuksiensa toteutuminen voidaan turvata. Samalla varmistetaan, etteivät investoinnit lapsuuteen valu hukkaan.

Nuoruuteen liittyy merkittäviä valintoja. Esimerkiksi jo toisen asteen opiskeluun liittyvät ratkaisut edellyttävät 15-vuotiailta kykyä suurten ja varsin kauaskantoisten päätösten tekemiseen. Oppilaitosverkon harvenemisen myötä osa nuorista joutuu tässä vaiheessa punnitsemaan myös sitä, onko valmis muuttamaan vanhempiensa luota.

Suomalaiset nuoret muuttavat lapsuudenkodistaan eurooppalaisittain varhain. Sitä ennen suurin osa oppii kotona ja koulussa erilaisia itsenäiseen asumiseen liittyviä taitoja, kuten ruoanlaittoa, siivousta ja omista rahoista huolehtimista. Vaikka uusi elämänvaihe jännittää, kodin tuki auttaa luottamaan siihen, että siivet kantavat. Myös valtio tukee itsenäistä asumista tulonsiirroin. Selvityksemme antaa viitteitä siitä, etteivät nuoret laajalti kyseenalaista varhaisen itsenäistymisen kulttuuria – joskin he korostavat sopivan iän lapsuudenkodista muuttamiselle olevan yksilöllistä.

Kaikille lapsuuden olosuhteet eivät tarjoa riittäviä valmiuksia itsenäistä elämää varten. Erityisesti näitä nuoria on aikuisuuden kynnyksellä tuettava, jotta hekin voivat itsenäistyä ja tavoitella unelmiaan. Näin voidaan myös ehkäistä osattomuuden siirtymistä sukupolvelta toiselle.

Lastensuojelun Keskusliitto haluaa vahvistaa nuorten äänen kuulumista yhteiskunnallisessa keskustelussa. Siksi päätimme kerätä heidän ajatuksiaan ja toiveitaan itsenäiseen asumiseen liittyen. Lisäksi meitä kiinnosti, mitä nuoret ajattelevat suunnitelmasta pidentää oppivelvollisuutta 18 vuoteen, ja miten he kokevat opiskelupaikan valinnan omalla kohdallaan onnistuneen.

Nuoret ovat moninainen joukko, johon mahtuu erilaisia taustoja ja elämäntilanteita. Siksi haastatteluista saatua tietoa täydennetään ammattilaisten puheenvuoroin.

Lastensuojelun Keskusliitto kiittää lämpimästi nuoria, jotka antoivat aikaansa ja ajatuksiaan selvitystä varten: Teidän mielipiteenne ovat arvokkaita. Lisäksi kiitämme kaikkia niitä ammattilaisia, jotka matkan varrella monipuolistivat ymmärrystämme nuorista, nuoruudesta ja itsenäistymisestä. Yhteinen työ jatkuu!

Kyselyyn haastateltiin 1 005 nuorta, jotka täyttivät 16 vuotta vuoden 2019 aikana. Haastattelut kiintiöitiin sukupuolen, asuinalueen ja äidinkielen mukaan. Haastattelut toteutettiin puhelinhaastatteluina joulukuussa 2019 ja tammikuussa 2020. Haastattelut toteutti Feedback Group.

"Kiva että nuorillekin järjestetään kyselyitä. Minusta on hyvä että nuoriltakin kysytään tällaisia asioita."

1.

**"Jokainen itsenäistyy
omalla aikataulullaan"**

Nuorelle sopiva ikä muuttaa vanhempien luota on 18 vuotta, sanovat kyselyymme vastanneet 16-vuotiaat. Vastaajan itselleen sopivaksi arvioima ikä on kuitenkin lähes kaikissa vastaajaryhmissä hieman tätä korkeampi. Avoimissa vastauksissa nuoret korostavat, että sopiva ikä on yksilöllinen ja siihen vaikuttavat niin oma kypsyys kuin taloudelliset tekijät.

18 vuotta on nuorelle sopiva ikä muuttaa vanhempien luota

KYSELYYMMME VASTANNEIDEN NUORTEN MIELESTÄ sopiva ikä muuttaa vanhempien luota on keskimäärin 18,1 vuotta. Ruotsia äidinkielenään puhuvien kohdalla luku on korkeampi (18,5 vuotta) kuin suomea äidinkielenään puhuvien (18,1 vuotta).

Myös tyttöjen ja poikien vastaukset eroavat hieman: tyttöjen mielestä sopiva ikä on keskimäärin 17,8 vuotta ja poikien mielestä 18,3. Tämä on linjassa sen kanssa, että niin Suomessa kuin Euroopassa laajemminkin tyttöjen tiedetään muuttavan vanhempien luota hieman poikia varhaisemmin.

Itsenäisesti asuvien nuorten ja vanhempien luona vielä asuvien nuorten vastaukset eroavat huomattavasti. Itsenäisesti asuvien vastaajien mielestä sopiva ikä on keskimäärin 17 vuotta, kun vanhempien luona asuvien mielestä se on 18,1 vuotta. Positiivisesti tulkiten tämän voi ajatella kertovan siitä, että varhain itsenäistyneiden vastaajien kohdalla itsenäinen asuminen on alkanut sujuvasti. Voi kuitenkin olla, että vastaukset heijastavat myös olosuhteita, joissa aikainen muutto vanhempien luota on ollut nuoren kannalta paras vaihtoehto. Näiden kahden ryhmän välimaastoon asettuvat ne nuoret, joiden asumismuoto oli "muu", mikä saattoi tarkoittaa esimerkiksi asuntola-asumista tai sijaishuoltoa.

Maantieteellisesti tarkasteltuna suurimmat erot vastauksissa löytyvät Helsingin (18,4 vuotta) ja Itä-Suomen (17,6 vuotta) välillä. Itä-Suomen lisäksi myös pitkien välimatkojen Pohjois-Suomessa vastausten keskiarvo on muuta Suomea matalampi (17,7 vuotta). Itä-Suomen matalaa lukua voi selittää ainakin koulutuspaikkojen saatavuus: moni joutuu Itä-Suomessa muuttamaan kotoa jo toisen asteen opintojen vuoksi¹. Helsingissä oman kunnan sisältä löytyy paljon erilaisia koulutusvaihtoehtoja aina korkeakoulutukseen asti, ja työpaikkoja on samalla alueella paljon. Sopivaksi katsotun iän voi siten tulkita kertovan myös siitä, minkä ikäisenä muuttamisen nuoret näkevät omalla kohdallaan *todennäköisenä* – tai joissain tapauksissa jopa *välttämättömänä*. Avoimissa vastauksissa etäisyyksiin liittyviä hankaluuksia pohditaan kriittisesti.

"Nuoren pitäisi itse olla valmis siihen ja mieluummin niin, että muuttaa omasta halustaan, eikä esim. siksi, että opiskelun takia joutuu muuttamaan. Pienissäkin paikoissa pitäisi olla hyvät opiskelumahdollisuudet."

1 Aluehallintoviraston selvityksen (2016) mukaan Itä-Suomessa vain 73 % pääsi lukioon alle 10 kilometrin päähän. Ammatilliseen koulutukseen alle 10 kilometrin päähän pääsi vain 62 % itäsuomalaisista nuorista.

Omalla kohdalla sopiva ikä arvioidaan hieman korkeammaksi – nuoret: sopiva ikä muuttaa riippuu yksilöstä

Kysyimme nuorilta sopivaa kotoa muuttamisikää yleisesti, mutta myös sitä, minkä ikäisenä he arvelevat itse olevansa valmiita itsenäiseen asumiseen. Kiinnostavaa on, että sopiva ikä arvioidaan omalla kohdalla pääsääntöisesti hieman korkeammaksi kuin nuorten kohdalla yleensä. Nuoret pitivät keskimäärin 18,1 vuoden ikää yleisesti sopivana, mutta omalla kohdalla sopivaksi nähdään 18,4 vuoden ikä. Ainoastaan ne nuoret, jotka jo asuvat itsenäisesti, arvioivat sopivan iän omalla kohdallaan keskimäärin matalammaksi (16,5 vuotta) kuin nuorten kohdalla yleensä (17 vuotta).

Ammatillisella toisella asteella opiskelevat arvioivat sopivan iän omalla kohdallaan hieman matalammaksi kuin lukiolaiset. Vuoden 2017 Nuorisobarometrin mukaan koulutusvalinnat näkyvätkin nuorten muuttoliikkeessä: ammattikoululaisista noin puolet on elämänsä aikana vaihtanut asuinkuntaa, lukiolaisista vain kolmannes².

Nuoret eivät siis pääsääntöisesti näytä ajattelevan olevansa keskimääräistä valmiimpia muuttamaan vanhempinsa luota. Avoimista vastauksista selviää, että kotona asumista pidetään hyvänä esimerkiksi siksi, että opinnot ovat vielä kesken, tai koska taloudellinen tilanne ei vielä mahdollista itsenäistymistä.

"Pitää löytää hyvä työpaikka, että pystyy elämään. Niin pitkään itse ajattelin asua vanhempien luona, kun käyn vielä koulua."

"Ei kannata kiirehtiä, kannattaa hoitaa opinnot ja hankkia kunnon työpaikka ja miettiä, että oletko valmis elämään yksin."

"Se milloin on kypsä muuttamaan, riippuu suuresti siitä, milloin rahatilanne sallii kotoa muuttamisen."

Vaikka nuoret kysyttäessä nimeäivätkin mielestään sopivan iän muuttaa vanhempien luota, monessa avoimessa vastauksessa todetaan, että itsenäistymisen tulisi tapahtua silloin, kun nuori on siihen valmis.

"Toiset ovat aiemmin valmiita muuttamaan omilleen kuin toiset."

"Se, milloin on tarpeeksi kypsä itsenäiseen asumiseen, on yksilöllistä. Siinä ei pitäisi kiirehtiä."

"Jokaisen nuoren oma asia, jokainen itsenäistyy omalla aikataulullaan."

"Kaikki itsenäistyy omaan tahtiin, ei voida sanoa, minkä ikäisenä nuori on valmis itsenäistymään."

2 Pekkarinen Elina ja Myllyniemi Sami (toim.): *Opin polut ja pientareet*. Nuorisobarometri 2017. Nuorisotutkimusseura.

"Jos kokee olevansa valmis muuttamaan pois se on okei, mutta kotona asumisen ei pitäisi olla noloa."

"Pitää olla valmis ja tietää mitä tekee, eikä itsenäistyä sen takia, että muutkin tekee niin."

"Hienoa kuinka jotkut nuoret voivat elää itsenäisesti, mutta huonoa että on myös ihmisiä toisesta laidasta joilla ei ole taitoja itsenäiseen elämiseen."

"Kaikkien pitäisi saada itsenäistyä omaa vauhtia. Ja nuorten itsenäistymistä pitäisi tukea rahallisesti. Itse tarvitsisin vain työpaikan, niin voisin itsenäistyä!"

Avoimissa vastauksissa näkyy myös vanhempien rooli yhtäältä tuen tarjoajina ja keskustelukumppaneina, toisaalta nuoren itsenäistymistoiveita ehkä rajoittavana tai hidastavana tekijänä.

"Vanhempien pitäisi yrittää tukea ja rohkaista muuttamiseen ja uskoa, että lapset pärjäävät omillaan."

"Kannattaa puhua vanhempien kanssa. Jos huolettaa joku asia kannattaa puhua siitä vanhempien tai jonkun muun aikuisen kanssa."

"Vanhempien kannattaa uskaltaa päästää lapset itsenäistymään."

"Jos nuori tuntee itsensä valmiiksi vanhempien kannattaa tukea nuoren itsenäistymistä."

"Vanhemmat tukevat minua ja heiltä kannattaa kysyä, jos jotakin ongelmia."

Kyselyn toisessa osiossa kysyimme nuorilta, mikä estää heitä muuttamasta asumaan itsenäisesti. Useimmin esteinä – tai kääntäen itsenäisen asumisen edellytyksinä – mainitaan, että toimeentulon on oltava kunnossa, opintojen sopivassa vaiheessa, pitää olla työpaikka ja budjettiin sopiva asunto sekä yleisesti luottaa siihen, että pärjää. Näiden seikkojen voi ajatella osaltaan vaikuttavan siihen, että nuori kokee olevansa valmis itsenäiseen asumiseen.

"Kyllä raha tällä hetkellä [estää muuttamasta] ja kumppani asuu muualla."

"Käyn koulua. En halua keskittyä talouden pyörittämiseen."

"Ei tarvitse vielä muuttaa yksin koska koulu on lähellä."

"Jos ei ole työtä niin ei voi maksaa vuokraakaan."

"En osaa laittaa ruokaa, arjen perustaitoja pitäisi oppia enemmän."

"Olenko valmis pärjäämään yksin."

"Armeija on käytävä ensin."

Tyypillisin muuttoikä on 18 tai 19 vuotta – Suomessa itsenäistytään eurooppalaisittain varhain

Selvityksestämme havaittava ero nuorten yleensä ja omalla kohdallaan sopivaksi katsomansa iän välillä ei välttämättä ole yllättävä, sillä nuorten sopivaksi nimeämä 18 vuoden ikä on hieman todellista muuttoikää varhaisempi. Vuoden 2015 Nuorisobarometrin³ mukaan 86 prosenttia 18-vuotiaista asui vielä vanhempiensa kotona. 20-vuotiaista kuitenkin enää 34 prosenttia asui vanhempiensa luona, eli tyypillisimmät muuttamisiät ovat 18 ja 19 vuotta.

Suomessa muutetaan lapsuudenkodista eurooppalaisittain varhain. Keskimääräinen lapsuudenkodista muuttamisiä on Eurostatin tilastojen⁴ mukaan Suomessa 21,8 vuotta, kun koko Euroopan keskiarvo on noin 26 vuotta. Suomessa valtio tukee nuorten itsenäistymistä monin tavoin, joten varhainen vanhempien luota muuttaminen ei välttämättä vielä tarkoita esimerkiksi taloudellista itsenäistymistä. Yksi elementti nuorten rahaan liittyvissä huolissa onkin erilaisten tukien hakemisen hankaluus.

Tutkimusten mukaan suomalaisnuorten varhaista itsenäistymistä eurooppalaisiin ikätovereihinsa verrattuna selittää pääosin nuorten oma halu itsenäistyä. Vuoden 2015 Nuorisobarometrin aineistosta selviää kuitenkin myös, että erilaiset lapsuudenkodin vaikeudet varhaistavat muuttamista. Erityisesti lastensuojelun asiakkuus on yhteydessä keskimääräistä varhaisempaan muuttoikään. Myös lapsuudenkodin ristiriidat, taloudelliset vaikeudet sekä vanhempien alkoholi- tai mielenterveysongelmat ovat yleisempiä varhain vanhempiensa luota muuttaneiden nuorten joukossa.

Emme kysyneet taustatiedoissa mahdollisesta lastensuojelun asiakkuudesta tai sijaishuollosta, mutta muutama nuori kertoo siitä asumismuotoa koskevassa avoimessa vastauksessaan. Vaikka aineisto ei mahdollista näiden nuorten tarkastelua ryhmänä, on hyvä huomioda, että sijaishuollossa olleilla nuorilla ei ole täysi-ikäistyessään yleensä muuta vaihtoehtoa kuin muuttaa omilleen: ajankohdan valinta ei siis tällöin ole nuoren oma.

3 Sami Myllyniemi (toim.): *Arjen jäljillä*. Nuorisobarometri 2015. Nuorisotutkimusseura.

4 Eurostatin tilasto https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_demo_030&lang=en, luettu 19.5.2020.

Sopivimmaksi iäksi muuttaa vanhempien luota koetaan 18 vuoden ikä. Moni nuori kuitenkin korostaa, että sopiva ikä riippuu yksilöstä.

Itsenäistymisen ristivetoa nykynuoruudessa

LEENA SUURPÄÄ

Suomessa nuoret muuttavat pois kotoa eurooppalaisittain varhain, keskimäärin noin 22-vuotiaana. Kulttuurimme on iskostunut paine itsenäistyä nuorena. Myös kasvattajina saamme kehuja, jos lapsemme uskaltavat kulkea itse koulumatkansa, kykenevät huolehtimaan itse murrosikänsä pulmista tai osaavat löytää itse paikkansa yhteiskunnassa.

Varhaisen itsenäistymisen tarinaa voi lukea myös Lastensuojelun Keskusliiton selvitykseen vastanneiden nuorten itsenäistymistä koskevista näkökulmista. 18 vuoden rajapyykki merkitsee nuorille vastaajille sopivaa ikää muuttaa omilleen, vaikka he haluaisivatkin siirtää omaa lapsuudenkodista muuttoa hieman myöhemmäksi.

Yhteiskunnan nykyiset tuet ja tulonsiirrot eivät onnistu turvaamaan kaikille nuorille yhdenvertaista oikeutta itsenäistyä omassa tahdissaan. Samaan aikaan kun nuorten paine itsenäistyä varhain elää sitkeästi, aikuisuus tuntuu karkaavan käsistä – niin käsitteenä kuin elämisen tapana. Liian monella nuorella ei tunnu olevan varaa nuoruuteen eikä liioin aikuisuuteen.

Matka kohti itsenäistä elämää on paitsi pitkä, myös jännitteinen. Nuorten kulttuuriset paineet pärjätä itsenäisesti ovat kovot, ja samalla arki täyttyy monista riippuvuuksista niin hyvinvointivaltion kuin lähiyhteisön tukeen. Kelan tietojen mukaan 18–24-vuotialle maksetaan muita ikäryhmiä enemmän perustoimeentulotukea, ja yli puolet 25-vuotiaista nuorista saa taloudellista tukea vanhemmiltaan. Siirtyessään peruskoulusta toiselle asteelle nuoret tapaavat ystäviään aiempaa harvemmin ja kokevat itsensä yksinäisiksi entistä useammin. Muuttaessaan omilleen nuoret asuvat Suomessa yksin eurooppalaisia ikätovereitaan useammin.

Nuorisotutkijat kuvaavat nykypäivän nuoria pakkovalinnan sukupolveksi: nuorten pitää tehdä yhä aikaisemmin koko elämänsä kannalta olennaisia valintoja esimerkiksi koulussa, mutta samaan aikaan taloudellinen ja sosiaalinen epävarmuus jatkuvat yhä pidemmälle aikuisuuteen.

Näennäinen valinnanvapaus luo myös eriarvoisuutta. Työpaikallani Punaisen Ristin Nuorten turvataloilla itsenäistymisen ristiveto näkyy siinä, että yhä useampi nuori kaipaa erityistä tukea itsenäistymisvaiheessa. Perheiden taloudelliset ja sosiaaliset voimavarat tukea nuoren valintoja vaihtelevat runsaasti.

Mahdollisuuksien ja huolten ristipainetta voivat aiheuttaa yhtä lailla arjen pienet asiat kuin maapallon kokoinen tulevaisuus ilmastokriiseineen, joka on yksi eniten nykynuorille turvattomuutta aiheuttava tekijä.

Epävarman tulevaisuuden edessä itsenäistyvät nuoret tarvitsevat paljon muutakin kuin ohjausta koulutukseen ja työelämään: tukea niin asunnon löytämiseen, kodinhoitoon ja rahankäytön hallintaan kuin ihmissuhteisiin, kansalaistaitoihin ja luotettavan tiedon hankintaan globaalissa ympäristössä. Itsenäistyvälle nuorelle kokonaisvaltainen ja kiireetön tuki voi olla mittaamattoman arvokasta.

Nuorilla tulee olla oikeus etsiä oma polkunsu rauhassa, yhdessä toisten kanssa ja ilman kohtuutonta painetta, katsottiinpa sitten nuoria yksilöinä ja lähiyhteisöjen jäseninä tai nuoria ikäpolvena. Itseisarvoinen oikeus oman tahtiseen itsenäistymiseen ei saa jäädä suorituspainneiden ja -vaatimusten tai tulevaisuuden uhkakuvien jalkoihin. Meistä ei kukaan aikuistu yhdessä yössä täyttäessään 18 vuotta.

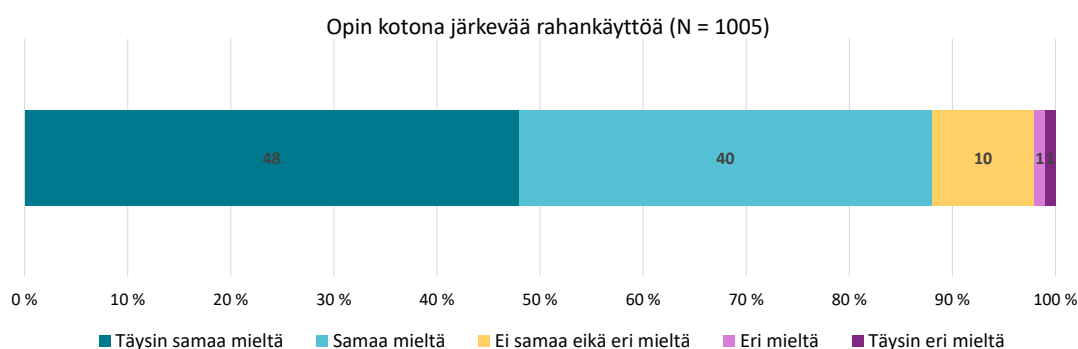
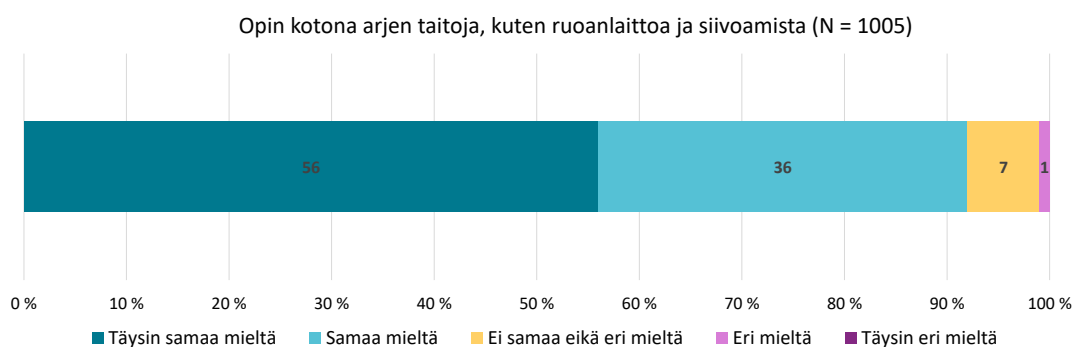
Leena Suurpää on Punaisen Ristin Nuorten turvatalotoiminnan johtaja, joka on tehnyt pitkän uran nuorisotutkimuksen kentällä. Hänen työssään ovat risteilleet nuorten, hyvinvoinnin ja sukupolvisuhteiden sekä yhdenvertaisuuden, syrjinnän ja solidaarisuuden teemat. Kuva: Timo Kyllönen.

2.

"Miten sitä
kokonaisuutena
suoriutuu" – tuki ja
taitojen oppiminen
kotona

Suurin osa nuorista oppii kotona sekä järkevää rahankäyttöä että arjen taitoja, kuten ruoanlaittoa ja siivoamista. Asumismuoto vaikuttaa kuitenkin siihen, kuinka hyvin nuori näitä taitoja oppii. Itsenäistymisessä nuoria huolettavat erityisesti rahaan liittyvät asiat ja pärjääminen yleensä. Nuoret toivovat, että itsenäistymiseen liittyviä taitoja harjoiteltaisiin koulussa enemmän. Valtaosa heistä saa kotoa tukea omaa elämäänsä koskevien valintojen pohtimiseen, mutta valintojen tekemistä ei silti aina koeta helpoksi.

Itsenäinen asuminen tarkoittaa, että nuoren tulee selviytyä itse esimerkiksi kotitöistä ja raha-asoiden hoitamisesta. 92 prosenttia kyselyymme vastanneista nuorista sanoo oppivansa kotona arjen taitoja, kuten ruoanlaittoa ja siivoamista. 88 prosenttia kertoo oppivansa kotona myös järkevää rahankäyttöä.

Pojat kokevat oppivansa sekä arjen taitoja että järkevää rahankäyttöä hieman harvemmin kuin tytöt. Tytöistä 95 prosenttia sanoo oppivansa kotona arjen taitoja, kuten ruoanlaittoa ja siivoamista, pojista näin kokee 88 prosenttia. Rahankäytön osalta ero on hieman pienempi: tytöistä 90 prosenttia sanoo oppivansa kotona järkevää rahankäyttöä ja pojista 86 prosenttia.

Suurin osa nuorista on siis jo 16-vuotiaana oppinut erilaisia itsenäisen asumisen edellyttämiä taitoja. Tulosta voi pitää hyvänä, sillä kyselyymme vastanneilla nuorilla on keskimäärin vielä useampikin vuosi aikaa oppia lisää, ennen kuin he muuttavat omilleen.

"Pitää olla riittävät valmiudet, ennen kuin muutto omaan kotiin tapahtuu. Pitää saada tarpeeksi taitoja koulusta ja kotoa, jotta itsenäinen eläminen onnistuu."

"Viktigt att lära sej ekonomin och hushållsarbete hemifrån."

"Ennen kuin muuttaa omilleen, kaikesta kannattaa ottaa selkoa, esim. ruoan laitto."

"Nuorten itsenäistyminen on hieno asia, toivottavasti nuoret saavat siihen tukea kotoa."

"Jos on lähdössä muuttamaan omilleen, pitää ottaa selvää Kelan tuista, asuntojen hinnoista ja ruokakustannuksista. Opiskeluelämä on köyhempää, pitää osata katsoa litra- ja kilohintoja ja vertailla."

Arjen taitojen oppimisen osalta kyselyssä erottuvat ne nuoret, jotka eivät opiskele. Tähän ryhmään kuuluvista nuorista vain 79 prosenttia kertoo oppivansa kotona arjen taitoja.

Rahan käytön oppimisen osalta puolestaan asumismuodolla on merkitystä: niistä nuorista, jotka asumismuodosta kysyttäessä valitsivat vaihtoehdon "muuten", vain 76 prosenttia kertoo oppivansa kotona järkevää rahan käyttöä. Tähän ryhmään kuuluu avointen vastausten perusteella esimerkiksi asuntoloissa tai sijaishuollossa asuvia nuoria.

Itsenäistymiseen liittyvien taitojen opettelu kuuluu perusopetuksen opetussuunnitelmaan. Tämä on selvityksemme perusteella tärkeää, sillä kaikille nuorille koti ei tarjoa riittävästi tukea näiden taitojen oppimiseen. Tällaisissa tilanteissa koulun, muiden läheisten ja esimerkiksi erilaisten kansalaisyhteiskunnan toimijoiden merkitys korostuu.

"Totta kai toivon koulusta paljon tukea ja neuvontaa, miten konkreettiset asiat hoidetaan. Ei ainoastaan opastusta rahan käyttöön!"

"Peruskoulussa, lukiossa ja ammattikoulussa pitäisi opettaa myös sellaisia asioita, jotka auttavat selviytymään arjesta (ei siis pelkkää teoriaa). Esimerkiksi yhteiskuntaoppia pitäisi opettaa laajemmin."

"Nuorilla pitäisi olla joku vaihtoehtoinen taho josta kysyä neuvoa kotoa pois muuttaessa (esim. arjen askareista, taloudellisiin pulmiin liittyen.) jos kotoa ei ole neuvoja mahdollista saada."

"Koulussa voitaisiin puhua siitä [itsenäistyminen] ja auttaa, kertoa miten vois ansaita rahaa ja voi onnistua opiskelujen kanssa samalla."

"Kouluissa ei ole oikein selitetty sitä, että mitkä asiat ja velvollisuudet ja sosiaaliset jutut pitää ottaa huomioon, jos muuttaa. Ainakin tällainen mielikuva on kouluajoilta jäänyt."

"Mahdollisimman paljon tukea läheisiltä kun on itsenäistymässä. Koulussa voitaisiin puhua [itsenäistymisestä] ja auttaa, kertoa miten vois ansaita rahaa ja voi onnistua opiskelujen kanssa samalla."

"Toivoisin että kaikilla nuorilla olisi kavereita ympärillä tukemassa itsenäistymistä ettei sitä tarvitse stressata."

Avoimissa vastauksissa nuoret myös toivovat, että itsenäistymiseen liittyvää tukea olisi tarjolla kaikille, ei vain niille, joilla jo on pulmia.

"Nuorilla pitäisi olla jokin selkeä taho, jolta hakea apua elämän ongelmissa. Tämä koskien ihan tavallisessa elämäntilanteessa olevia nuoria, lastensuojelun piirissä oleville on kyllä tarjolla monenlaista."

"Kaikkien pitäisi saada tukea, itsenäisen asumisen aloittamiseen!"

Selvitimme kyselyssämme nuorten kokemuksia erityisesti arjen taitojen ja rahan käytön oppimisesta. Itsenäiseen asumiseen kuuluu kuitenkin muitakin, kuten omasta terveydestä huolehtiminen ja erilaisista rutiineista selviäminen.

92% nuorista sanoo oppivansa kotona arjen taitoja, kuten siivoamista ja ruoanlaittoa.

Näiden näkökulmien huomioiminen ohjaa pohtimaan tarvittavaa tukea laaja-alaistemmin ja kiinnittämään huomion esimerkiksi nuorten useissa eri yhteyksissä esiin nostamaan matalan kynnyksen mielenterveyspalveluiden saatavuuteen.

Nuoria huolettaa raha ja pärjääminen

Kysyimme nuorilta myös, huolettako heitä itsenäiseen asumiseen liittyen jokin asia. 17 prosenttia nuorista kertoo, että huolettaa.

Erot vastaajaryhmissä ovat tämän kysymyksen kohdalla varsin suuria. Helsingissä asuvista nuorista jopa 28 prosenttia on huolissaan jostakin, kun Pohjois-Suomessa luku on 10 ja Itä-Suomessa 12 prosenttia. Tytöistä neljännes kertoo, että jokin asia huolettaa, mutta pojista vain joka kymmenes. Myös lukiolaisten ja ammatillisella toisella asteella opiskelevien välillä on eroja: lukiolaisista 22 prosenttia sanoo olevansa huolissaan, ammatillisella toisella asteella luku on 12 prosenttia.

Myös tämän kysymyksen osalta erottuvat erityisesti ne, joiden asumismuoto on muu kuin vanhempien luona tai itsenäisesti asuminen. Heistä 30 prosenttia sanoo, että jokin asia huolettaa.

Kysyimme myös, mikä nuoria huolettaa. Kaikkein useimmin mainitaan rahaan liittyvät asiat: raha ylipäättään, riittävätkö tulot, onko töitä, osaako maksaa laskut, osaako suunnitella budjetin ja kontrolloida omaa rahan käyttöään. Rahaan liittyviä huolia käsitellään tarkemmin luvussa 3.

Lisäksi nuoria huolettaa yksin pärjääminen. Sillä tarkoitetaan esimerkiksi kotitöitä ja erilaisten asioiden hoitamista. Yksin olo ja yksinäisyys huolettaa muutenkin, joskin jotkut vastaajista näkevät ratkaisuna kavereiden pyytämisen kylään.

"Miten hyvin pystyt pitämään huolta itsestäsi ja oletko valmis asumaan yksin. Tulee jotain yllättävää, tai jotain mitä ei ole kohdannut kun on asunut vanhempien luona."

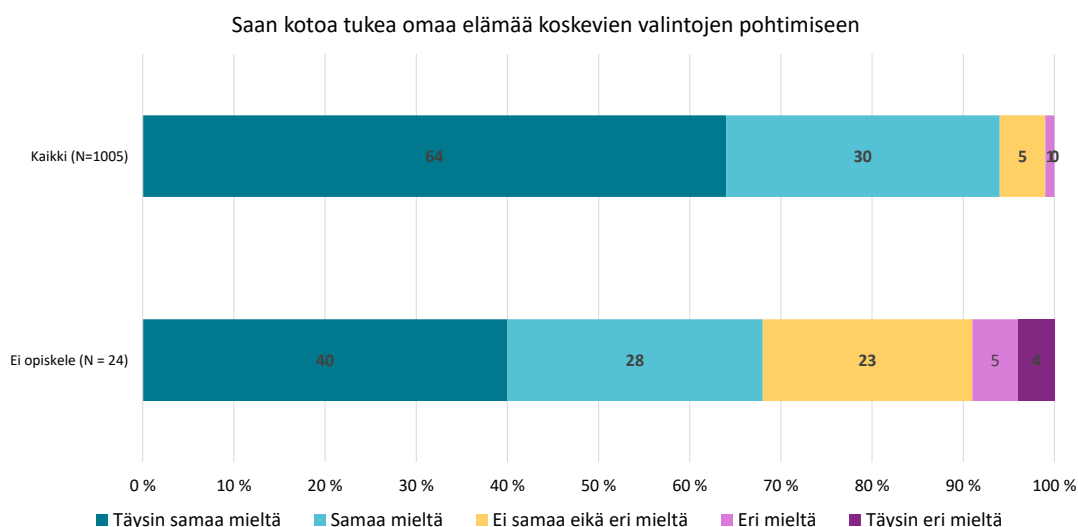
"Löydätkö oman sopivan asunnon ja toivottavasti ei tulisi epäselvyyksiä vuokranantajan kanssa."

"Aluksi saattaa olla haastavaa, ei silti pelota."

"Kaikilla ei välttämättä ole hyvät kotiolot, joten voisi kehittää yhteiskunnallista tukiverkkoa, jotta kaikilla olisi hyvät mahdollisuudet pärjätä itsenäisesti."

Valintojen tekeminen ei ole helppoa, mutta suurin osa nuorista saa siihen kotoa tukea

Kysyimme nuorilta myös, saavatko he kotoa tukea omaa elämäänsä koskevien valintojen pohtimiseen. 94 prosenttia nuorista kertoo saavansa. Tämän kysymyksen kohdalla erottuvat erityisesti ne nuoret, jotka eivät opiskele: heistä vain 68 prosenttia kertoo saavansa kotoa tukea omaa elämäänsä koskevien valintojen pohtimiseen.

Kysyimme myös, miten helpoksi nuoret kokevat omaa elämäänsä koskevien valintojen tekemisen. 67 prosenttia nuorista kokee, että valintojen tekeminen on helppoa. Pojat kokevat valintojen tekemisen helpoksi useammin kuin tytöt, ruotsinkieliset useammin kuin suomenkieliset ja ammatillisella toisella asteella opiskelevat useammin kuin lukiolaiset.

Mistä nuorten vastaus valintojen helppoutta koskevaan kysymykseen kertoo? Kyselystämme ei selviä, mitä valintoja nuoret ovat vastatessaan ajatelleet. Valintojen tekemisen vaikeus voi kertoa yhtä hyvin asian tärkeydestä ja mielekkäiden vaihtoehtojen määrästä kuin siitä, ettei omaa paikkaa tunnu löytyvän mistään. Seitsemän prosenttia vastaajista kuitenkin kokee, ettei valintojen tekeminen ole helppoa. Tämän kysymyksen kohdalla myös Ei samaa eikä eri mieltä -vastauksen valinneiden osuus oli huomattavan suuri. Yhteensä nämä kaksi ryhmää muodostavat jo lähes kolmanneksen kyselyymme vastanneista nuorista. On tärkeää, että esimerkiksi oppilaanohjauksessa pystytään tunnistamaan ne nuoret, jotka yhtäältä kokevat valintojen tekemisen hankalaksi eivätkä toisaalta koe saavansa valintojen tekemiseen tukea kotoa.

"Melko nuorena pitää valita jo tulevaisuuteen vaikuttavia asioita. Sen takia on tärkeää saada apua valintojen tekemiseen."

Parhaat ratkaisut syntyvät yhdessä nuorten kanssa

Kehittämispäällikkö Tove Lönnqvist Pelastakaa Lapset ry:stä, millaisia ajatuksia selvityksemme tulokset herättävät?

Selvityksen tulokset ovat hyvin linjassa sen kanssa, mikä yleinen käsitys tilanteesta on. Ilahduttavaa ovat nuo erittäin korkeat luvut arjen taitoihin ja kotoa tulevaan tukeen liittyen. Huolestuttavaa, muttei yllättävää puolestaan on näkyvissä oleva asumistaustan vaikutus näihin asioihin.

Tove Lönnqvist työskentelee Pelastakaa Lapsilla palvelutoiminnan kehittämispäällikkönä. Hän on työurallaan keskittynyt erityisesti sijaishuollon kysymyksiin ja suhtautuu intohimoisesti lapsen oikeuksia ja osallisuutta koskeviin asioihin.

Kun mietitään nuorten itsenäistymistä ja siinä tarvittavaa tukea, mitä asioita on syytä huomioida sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten kohdalla?

Sijaishuollon asiakkailla on usein heikommät ja pienemmät verkostot kuin kotoa itsenäistyvällä nuorella. Toisin kuin kotoa itsenäistyvällä nuorella sijaishuollon asiakkaalla ei välttämättä ole paikkaa, minne mennä, kun ruoka loppuu jääkaapista tai eteen tulee joitain käytännön kysymyksiä. Sijaishuollosta kuitenkin itsenäistyy hyvin erilaisissa tilanteissa ja erilaisilla tuen tarpeilla olevia nuoria ja kullekin toivoisi voitavan räätälöidä heidän yksilölliseen tilanteeseensa sopivaa tukea.

Onko tarvetta uudenlaisille tuen muodoille tai toisella tavalla tekemiselle?

Itsenäistyvät nuoret ovat hyvin heterogeeninen ryhmä ja se on syytä pitää tukea suunniteltaessa mielessä. Tarpeet voivat olla moninaisia, myös paremmin pärjäävillä. Taloushallinto tulee kaikille eteen, ja siihen liittyviä valmiuksia voisi entistä enemmän vahvistaa myös ihan peruskoulun puolelta. Vertaistukea ja nuorten mentoritoimintaa soisi olevan entistä enemmän.

Mikä Sinua ilahduttaa itsenäistymisen tuen kehityksessä?

Olen erityisen ilahtunut siitä, että nykyään ymmärretään ja muistetaan yhä paremmin se, että nuoret itse ovat parhaita tietolähteitä sille mikä toimii, mikä ei ja mille on tarvetta. Heidän kanssaan yhdessä suunnitellen löytyvät parhaat ratkaisut.

3.

"Rahankäyttö on suurin murhe, siihen pitää oppia"

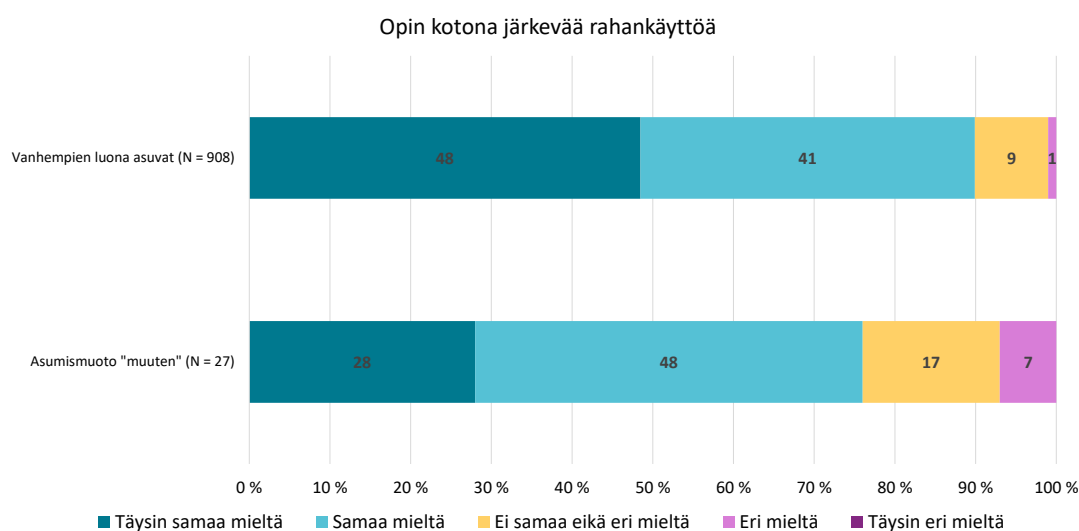
Vaikka suurin osa nuorista sanoo oppivansa kotona järkevää rahankäyttöä, raha on silti nuorten vastausten perusteella suurin itsenäiseen asumiseen liittyvä huolenaihe. Huolet liittyvät esimerkiksi toimeentulon kaltaisiin suuriin kysymyksiin ja esimerkiksi siihen, osaako nuori suunnitella omaa rahankäyttöään. Konkreettisimmillaan ongelmana voi olla, ettei nuori vielä tiedä, miten esimerkiksi laskut maksetaan. Raha estää joidenkin nuorten itsenäistymistä.

Kaikki nuoret eivät opi kotona järkevää rahankäyttöä

SUURIN OSA, 88 PROSENTTIA, kyselymme vastaajista on täysin samaa tai samaa mieltä väitteestä "Opin kotona järkevää rahankäyttöä". Vain kaksi prosenttia on väitteestä eri mieltä tai täysin eri mieltä, ja joka kymmenes ei ole samaa eikä eri mieltä.

Keskiarvoja ja jakaumia tarkastellen tilanne näyttää melko hyvältä. Eri ryhmien vastauksissa on kuitenkin eroja. Tytöistä 90 prosenttia on väitteestä samaa tai täysin samaa mieltä, pojista 86 prosenttia.

Kaikkein suurimmat erot löytyvät, kun verrataan vanhempien luona asuvia niihin, jotka valitsivat asumismuodon "muuten". Tähän ryhmään kuuluu avointen vastausten perusteella esimerkiksi asuntolassa tai sijaishuollossa asuvia nuoria. Heistä vain 76 prosenttia on väitteestä samaa tai täysin samaa mieltä. He vastaavat myös kaikkein useimmin, että heitä huolestaa itsenäistymiseen liittyen jokin asia. He kokevat myös kaikista ryhmistä useimmin, että jokin asia estää heitä muuttamasta asumaan itsenäisesti, vaikka he haluaisivat niin tehdä.

Vuoden 2015 nuorisobarometrin mukaan lapsuudenperheen taloudelliset vaikeudet ja vanhemman työttömyys ovat yhteydessä nuoren taloudenhallintaan ja arjenhallintaan laajemminkin. Selvityksessämme ei kysytty perheen taloudellisesta tilanteesta, mutta lienee selvää, että erityisesti tällaisessa tilanteessa nuoret hyötyvät siitä, että erilaisia itsenäistymiseen liittyviä taitoja opitaan ja harjoitellaan myös koulussa.

"Itselläni yleinen raha-asoiden hoito tuli kantapään kautta opittua, eli siinä voisi olla enemmän tukea tarjolla etenkin alkuvaiheessa jos omilleen muuttaa."

"Nuoria voisi auttaa esim. opettamalla vaikka kuinka laskuja maksetaan."

Raha huolettaa nuoria eniten

17 prosenttia kyselyymme vastanneista nuorista sanoo, että heitä huolettaa heitä itsenäistymiseen liittyen jokin asia. Näistä huolista ylivoimaisesti suurin osa liittyy rahaan.

Suurin osa mainitsee avoimissa vastauksissa rahan tai raha-asiat yleisesti. Osa kertoo tarkemmin: huolet liittyvät esimerkiksi siihen, mistä raha tulee, riittääkö se, löytääkö työpaikan, osaako suunnitella budjettia ja hoitaa tukien hakemiseen tarvittavat paperiasiat.

"Rahankäyttö on suurin murhe, siihen pitää oppia."

"Riittääkö raha vuokraan, ruokaan yms."

"Muistaako kaikki asiat kuten Kela-asiat ja velvollisuudet."

"Vaikea käydä paljon töissä, jos opiskelee."

"Laskujen maksaminen yms. huolettaa, koska sitä ei ole opetettu."

"Monella kaverilla on se ongelma, että Kelan lomakkeet ovat vaikeita täyttää. Niihin nuorten pitäisi saada tukea ja ohjausta!"

Helsingin alueella asuvat nuoret sanovat muita useammin, että heitä huolettaa jokin asia itsenäiseen asumiseen liittyen. Kun suuri osa nuorten huolista liittyy kyselymme perusteella tavalla tai toisella rahaan, voi helsinkiläisnuorten huolen ajatella olevan ainakin osin yhteydessä pääkaupunkiseudun asumisen hintatasoon, ja erityisesti kohtuuhintaisten asuntojen liian vähäiseen määrään.

17% nuorista sanoo, että heitä huolettaa jokin asia itsenäistymiseen liittyen. Huolen aiheeksi mainitaan useimmin rahaan liittyvät asiat.

Huolestuneisuutta on keskimääräistä huomattavasti enemmän myös niiden nuorten joukossa, jotka asumismuodon kohdalla valitsivat vaihtoehdon "muuten". Heistä 30 prosenttia sanoo, että jokin asia huolettaa. Tässä ryhmässä on esimerkiksi sijaishuollossa asuvia nuoria, joilla ei sijaishuollon päättymisen jälkeen välttämättä ole muuta vaihtoehtoa kuin muuttaa asumaan itsenäisesti. Tällöin sekä kohtuuhintaisen asumisen että riittävän itsenäistymisen tuen tarve korostuu entisestään.

Itsenäisen asumisen esteenä useimmin rahaan liittyvät syyt

30 prosenttia nuorista sanoo, että jokin asia estää muuttamasta asumaan itsenäisesti, vaikka nuori niin haluaisi tehdä.

Kyselystämme ei kuitenkaan selviä, ajattelivatko nuoret vastatessaan, että jokin asia estää heitä itsenäistymästä jo 16-vuotiaana, vai että jokin asia on heidän itsenäisen asumisensa esteenä vielä silloin, kun he kokevat olevansa valmiita muuttamaan vanhempiensa luota. Avoimista vastauksista voi kuitenkin päätellä, että kysymystä on tulkittu molemmin tavoin.

Nuorten mainitsemat itsenäistymisen esteet liittyvät tyypillisimmin rahaan. Joissain vastauksissa näkyy halu muuttamiseen, jos se vain olisi taloudellisesti mahdollista, ja toisaalla se, ettei vastaaja vielä edes haluaisi muuttaa, eikä se olisi taloudellisesti mahdollistakaan. Tältä osin nuorten vastauksista piirtyy samankaltainen kuva kuin nuorten asumisen tutkimuksessa (2014), jossa kotona asumisen syiksi nimettiin useimmin kotona asumisen edullisuus, tyytyväisyys kotona asumiseen, kotona asumisen turvallisuus sekä se, että opinnot ovat vielä kesken⁵.

"Ei saa tukia mistään. Lukion jälkeen ei vielä ole ammattia."

"Raha-asioiden takia en voi muuttaa, muuten olisin jo nyt valmis muuttamaan. "

"Rahaa ei välttämättä ole tarpeeksi."

"Ei ole vielä ajankohtaista. Jos haluaisin niin tehdä, niin vanhempien kanssa pitäisi keskustella. Pohdin riittäisikö rahat, vaikka olen lukion ohella töissä."

5 Päivi Kilpeläinen, Eeva Kostiaainen ja Seppo Laakso: Toiveet ja todellisuus – Nuorten asuminen 2014.

Puhu nuorten kanssa rahasta

Mitä ajatuksia selvityksestämme herää, Lasten ja nuorten säätiön asiantuntija Oskar Sandqvist?

Tulokset ovat hyvin ilahduttavia. On hienoa, että niin iso osa nuorista kokee saavansa kotoa hyvät eväät taloudenhallintaan. Tulokset vahvistavat käsitystä siitä, että koti on nuorelle tärkein paikka oppia rahankäyttöä. Samalla ne kertovat, että se ryhmä, joka muutenkin on vaikeassa tilanteessa elämässä, on haavoittuvainen myös rahaan liittyvissä kysymyksissä. Sosioekonomiset ongelmat kasautuvat valitettavan helposti. Tulokset myös todentavat sen, että elämän nivelvaiheista juuri kotoa muuttaminen on erityisen kriittinen ja riskialtis nuorelle. Tuki ja ennaltaehkäisevä toiminta onkin tärkeä suunnata tietyille ryhmille, oikeaan aikaan.

Oskar Sandqvist toimii Lasten ja nuorten säätiössä operatiivisen toiminnan ja pelillisten menetelmien asiantuntijana. Häntä kiinnostaa erityisesti inhimilliset kohtaamiset, sosiaalinen monimuotoisuus ja työ joka tähtää siihen, että jokaisella nuorella olisi mahdollisuus merkitykselliseen tulevaisuuteen.

Lasten ja nuorten säätiöllä on nuorten taloustaitojen vahvistamiseen suunnattu Kestävä rahasuhde –hankekokonaisuus. Millaiset rahaan liittyvät asiat ovat nuorille hankalia? Millaisia ongelmia nuorilla on rahaan liittyen?

Kestävä rahasuhde -hanke on suunnattu nuorille, jotka ovat juuri kyseisessä nivelvaiheessa. Monelle nuorelle rahankäyttö näyttäytyy abstraktina asiana, josta ei juuri ole aiemmin puhuttu. Kun raha ja talous jäävät aiheina tabuiksi, ei niiden käytännön sovellusta myöskään tule harjoiteltua. Silloin asioista, jotka aikuisille saattavat olla itsestään selvyyksiä, tulee ongelmia. Puhumattomuus myös saattaa johtaa kierteeseen, jossa ongelmille ei ajoissa haeta apua ja ne kasaantuvat ja moninkertaistuvat.

Millaista tukea hankkeessanne tarjotaan nuorille?

Yritämme madaltaa nuorten kynnystä taloudenhallinnan käsittelyyn ja tehdä siitä hauskaa. Kertomalla tarinoita omasta rahasuhteestaan nuoret miettivät, miten raha vaikuttaa heidän elämäänsä tai tulevaisuuteensa. Keskitymme arkisiin asioihin ja jokaisen omaan kokemukseen samalla miettien, tekeekö raha onnelliseksi tai miten kuluttaa vastuullisesti.

Mitä muita toimenpiteitä nuorten taloustaitojen vahvistamiseksi tarvitaan?

Kuten tulokset näyttävät, ovat vanhemmat avainasemassa nuorten taloustaitojen vahvistamisessa. Joten vanhempien tukeminen on äärimmäisen tärkeää. Tähän liittyen on myös syytä muuttaa tapaa, jolla puhumme rahasta ja taloudesta. Tämä on asia, johon jokainen voi omassa elämässään puuttua: puhu suhteestasi rahaan niin kuin puhuisit mistä tahansa suhteesta.

4.

"Lähellä metroa,
lähellä metsää" –
asuinympäristöön
liittyvät toiveet

Nuorten asuinympäristöön liittyvät toiveet ovat yhtä moninaisia kuin nuoret itse. Yleisesti toivotaan kuitenkin rauhallista ympäristöä, josta on hyvät kulkuyhteydet itselle tärkeisiin paikkoihin ja palvelut lähellä. Kaupunkimainen asuminen mainitaan melko usein, mutta osa nuorista toivoo voivansa asua maaseudulla. Kokonaisuudessaan nuorten toiveet liittyvät varsin tavalliseen hyvään elämään ja asumiseen.

Toiveissa rauhallinen alue, hyvät kulkuyhteydet ja palveluiden läheisyys

HALUSIMME TIETÄÄ MYÖS NUORTEN ASUMISTOIVEISTA: millaisessa ympäristössä he toivoisivat ensimmäisen oman kotinsa olevan. Vastaukset avoimeen kysymykseen piirtävät kuvan 16-vuotiaista moninaisena joukkona erilaisine toiveineen, mutta paljon yhdistäviä tekijöitäkin löytyy.

Työpaikka Luonto
Opiskelut **Lähellä** Palvelut

Rauhallinen

Mukava **Turvallinen**
Hyvät kulkuyhteydet Viihtyisä

Nuorten vastauksissa kaikkein useimmin toistuva adjektiivi on *rauhallinen*. Sen mainitsee asuinympäristöstä kysyttäessä yli 40 prosenttia nuorista. Muita usein mainittuja adjektiiveja ovat turvallinen, mukava ja viihtyisä.

Se, mitä nuoret rauhallisella tarkoittavat, ei ole yksiselitteistä – rauhallisuus yhdistyy vastauksissa niin kaupungin keskustassa asumiseen kuin maaseutuunkin. Osa vastaajista tarkoittaa rauhallisuudella sitä, ettei ympäristössä metelöidä ja yöt voi nukkua rauhassa. Osalle rauhallisuus tarkoittaa sitä, ettei ympäristö ole vaarallinen tai turvaton. Pieni osa nuorista sanoi, ettei halua ympäristössä olevan esimerkiksi *hälinää, levotonta nuorisoa, humalaisia, häiriköitä tai melua*.

"Rauhallinen, ei mopoääniä, että saa nukkua rauhassa. Turvallinen."

"Rauhallisella alueella, ei ainakaan missään kaupungissa."

"Rauhallinen, ei häirikkötekijöitä, lähellä kaupunkia, että olisi nuorille tekemistä."

"Rauhallinen. Ei turvaton eikä levoton."

"Rauhallinen ja sellainen, että tulee kaikkien naapurien kanssa toimeen."

Ensimmäisen kodin halutaan yleisesti olevan lähellä jotakin – esimerkiksi koulua, työpaikkaa, erilaisia palveluita, liikuntamahdollisuuksia tai luontoa. Julkinen liikenne tai laajemmin hyvät kulkuyhteydet toistuvat myös vastauksissa usein.

"Hyvät julkiset yhteydet, ruokakauppa lähellä, urheilumahdollisuudet, opiskelu/työpaikka lähellä."

"Lähellä kauppoja, kävelymatkan tai bussimatkan päässä opiskelupaikasta."

"Metsäpolkuja olisi hyvä olla lähellä. Vähän syrjässä keskustasta."

"Lähellä opiskelupaikkaa, kaverit lähellä."

Kysyimme myös, keiden nuoret toivoisivat asuvan lähellä ensimmäistä omaa kotiaan. Useimmin mainitaan kaverit (63 %) sekä vanhemmat ja sisarukset (62 %). Viidennes (21 %) toivoisi kumppanin asuvan lähellä. Myös avoimissa vastauksissa kuvaillaan sitä, keitä asuinympäristössä asuisi. Lähistölle toivotaan niin mukavia naapureita, suurin piirtein saman ikäistä porukkaa, muita opiskelijoita kuin lapsiperheitä – ja yleisesti hyviä ihmisiä.

"Muitakin saman ikäisiä asuu siellä, campus."

"Normaali, työssäkäyviä ihmisiä."

"Rauhallinen ja mukavat naapurit."

"Tiivis naapuriyhteisö."

Osa nuorista kuvailee toiveitansa kaupunki-maaseutu-akselilla, jolle asettuvat esimerkiksi sellaiset vastaukset kuin *kaupunki*, *ei kaupungissa eikä maalla* sekä *maalla*. Osa sanoo saman epäsuoremmin: toiveissa on asua *lähellä keskustaa* tai *lähellä kaupunkia* (muttei siis keskustassa tai kaupungissa). Nuorten asumisen tutkimuksessa vuonna 2014 havaittiin, että urbaanin asumisen suosio on kasvussa, eikä tämän selvityksen aineisto ainakaan haasta tätä kehitystä: kaupunkiasumista toivotaan avoimissa vastauksissa määrällisesti selvästi useammin kuin maaseutumaista asumisympäristöä.

"Kiva olisi jos maalla, kun siihen tottunut. Turvallinen ympäristö."

"Kaupungissa ja siisti ympäristö."

"Kaupunki, myöhemmin maaseutu."

"Mielellään isompi kaupunki."

"Pienempi kaupunki, rauhallinen, ystävällinen naapurusto."

"Urbaani ja luonto lähellä."

Emme kysyneet nuorten toiveasunnon koosta, eivätkä nuoret itsekään juuri tuoneet sitä avoimissa vastauksissa esille. Ylipäättään heidän toiveensa ovat varsin arkisia, melko tavallisenoloiseen hyvään elämään liittyviä.

"Turvallinen ja ei mikään hirveän iso."

"Kampusten soluasunnot ovat hyvä tapa aloittaa nuoren itsenäistyminen."

"Kerrostalo olisi aika kiva ekaksi kämpäksi, mutta opiskelija-asunto ei. Normaali kerrostaloyhteisö, ettei pelkästään opiskelijoita."

Soluasuminen tuntemattoman kanssa ei houkuttele nuoria

Kysyimme nuorilta myös, miten he mieluiten asuisivat ensimmäisessä omassa kodissaan – yksin vai jonkun kanssa. Kysymyksessä oli mahdollista valita useampikin vaihtoehto.

Kaikkein suosituinta (57 %) on yksin asuminen. Seuraavaksi eniten (44 %) toivotaan kaverin tai kavereiden kanssa soluasunnossa asumista. Kolmannes nuorista (33 %) asuisi mieluiten kumppanin kanssa. Vain kolme prosenttia vastaajista haluaisi asua soluasunnossa entuudestaan tuntemattomien kanssa.

Tulos ei yllätä. Esimerkiksi Helsingissä opiskelija-asuntoja tarjoava HOAS kertoi jo vuonna 2019, että suurin osa uusista rakennettavista asunnoista on yksioita, ja lisäksi HOAS on muuttanut viime vuosina soluasuntoja yksiöiksi⁶. Soluasuntojen suosiota on pyritty eri puolilla Suomea lisäämään esimerkiksi tarjoamalla verkossa kämpppishakupalvelua tai mahdollisuutta vuokrata soluasunto tai suurempi asunto yhdessä kaverin tai kavereiden kanssa. Tällaisille palveluille näyttäisi kyselymme perusteella olevan kysyntää jatkossakin.

6 Ylen uutinen nuorten asumismuodoista <https://yle.fi/uutiset/3-10799852>; luettu 6.5.2020

Nuoret asuisivat ensimmäisessä omassa kodissaan mieluiten joko yksin tai kaverin tai kumppanin kanssa. Asuinympäristön toivottiin yleisimmin olevan rauhallinen, turvallinen ja lähellä palveluita ja työ-/opiskelupaikkaa.

5.

Nuoret pääosin
tyytyväisiä opiskelu-
paikkaan, mutta osalle
valinta on vaikea

Suurin osa kyselyymme vastanneista nuorista on tyytyväisiä saamaansa opiskelupaikkaan. Sen valinta ei kuitenkaan ole läheskään kaikille nuorille helppoa. Erityisesti itsenäisesti asuvat nuoret kertovat opiskelun alkumetreihin liittyvää tuen tarpeesta. Tuen tarpeet eivät liity pelkästään opiskeluun ja oppimiseen, vaan myös laajemmin nuoren elämäntilanteeseen. Hieman yli puolet nuorista kannattaa oppivelvollisuuden pidentämistä 18 ikävuoteen, ja 60 prosenttia nuorista on sitä mieltä, että toinen aste pitäisi voida suorittaa ilman että sen takia tarvitsee muuttaa kotoa.

Vastaaajista 98 % kertoo opiskelevansa: 54 % lukiossa, 38 % ammatillisella toisella asteella ja 4 % muualla (esim. opistossa). 2 % prosenttia suorittaa kaksoistutkintoa. Vastausajan kohtana vuodenvaihteessa suurimmalla osalla nuorista oli oletettavasti juuri päättymässä tai jo takana ensimmäinen lukukausi peruskoulun jälkeisiä opintoja.

91 prosenttia opiskelevista nuorista on tyytyväinen saamaansa opiskelupaikkaan, neljä viidestä sanoo, että valinta oli helppo

91 PROSENTTIA KYSELYMME VASTANNEISTA opiskelevista nuorista kertoo olevansa tyytyväinen saamaansa opiskelupaikkaan. Vain kolme prosenttia ei ole tyytyväinen. Ei-vastauksien perusteella ei löydy merkitseviä eroja sukupuolen, kielen tai opiskelupaikan suhteen.

Asuinalueittain tarkasteltuna eroja voi havaita. Pohjois-Suomessa nuoret ovat kaikkein tyytyväisimpiä saamaansa opiskelupaikkaan: siellä 93 prosenttia nuorista sanoo olevansa tyytyväisiä. Vähiten tyytyväisiä on Helsingin alueella, jossa vain 85 prosenttia sanoo olevansa tyytyväisiä saamaansa opiskelupaikkaan.

Aineisto ei mahdollista alueellista tarkastelua asumistiheyden mukaan, mutta osa avoimista vastauksista liittyy pitkiin etäisyyksiin ja niiden tuomiin hankaluuksiin. Ylipitkät koulumatkat ovatkin vuoden 2017 Nuorisobarometrin mukaan esimerkiksi kiusaamista merkittävämpi syy opintojen keskeyttämiselle. Nuorisobarometrin 2017 lisäotoksessa⁷ 80 prosenttia koulutuksen keskeyttäneistä harvaan asuttujen alueiden nuorista kuitenkin sanoo, ettei koulumatkan pituus vaikuttanut päätökseen, vaan syynä oli ensisijaisesti väärä koulutusala. Kiinnostava jatkokysymys olisi, oliko toiveisiin ja taipumuksiin sopivaa koulutusalaan alun perinkään tarjolla riittävän lähellä.

"Kannattaa tukea heitä, jotka joutuvat käymään toisella paikkakunnalla opiskelemaan ja ajamaan pitkiä matkoja."

"Amiksilla asumispaikkoja nuorelle, lukiolaisille ei, joten siihen olisi hyvä tulla muutos."

⁷ Pulkkinen Jonna ja Rautopuro Juhani: *Opinpolut ja pientareet harvaan asutuilla alueilla*. Nuorisobarometri 2017 lisäotos. Nuorisotutkimusseura.

"Tärkeää, että voi asua siellä missä haluaa ja pystyy opiskelemaan sieltä käsin."

"Pienten paikkakuntien opiskelumahdollisuudet ovat sellaiset, että pitää muuttaa muualle asian takia. Iso rasite monelle nuorelle."

80 prosenttia kyselyymme vastanneista opiskelevista nuorista on samaa mieltä väitteestä "minun oli helppo valita opiskelupaikka". Kuusi prosenttia on väitteestä eri mieltä. Opiskelupaikkaansa tyytyväisten osuus on siis suurempi kuin niiden, joille opiskelupaikan valinta oli helppo, mitä voidaan pitää myönteisenä. Kiinnostava jatkokysymys on, mistä valinnan helppous tai vaikeus kertoo. Onko kyse huolettomuudesta, tai siitä, miten merkityksellinen valinta on vai kuinka vähän/paljon nuorella on mieluisia vaihtoehtoja? Se, että erityisesti kaksoistutkintoa suorittamaan päätyneet kokivat muita harvemmin valinnan helpoksi, antaisi viitteitä siitä, että valinta on hankala ainakin sellaisessa tilanteessa, jossa oma suunta ei ehkä vielä ole selvillä ja samaan aikaan kiinnostus ja taipumukset voisivat viedä useampiinkin suuntiin.

Pojat sanovat tyttöjä useammin, että opiskelupaikan valinta oli helppoa (pojat: 83 %, tytöt 76 %). Alueellisessa tarkastelussa erottuu jälleen Helsingin alue, jossa vain 73 prosenttia vastaajista sanoo opiskelupaikan valinnan olleen helppoa. Länsi- ja Pohjois-Suomessa yli 80 prosenttia vastaajista koki valinnan helpoksi.

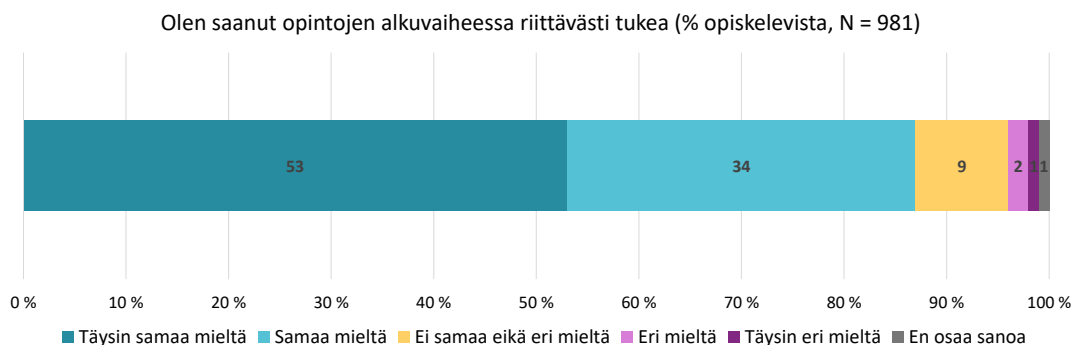
Valinnanvaikeus ei ole vähäpätöinen asia. Vuoden 2017 Nuorisobarometrin mukaan selvästi yleisin syy koulutuksen keskeyttämiseen oli väärän alan valinta, ja koulutuksen keskeyttämistä koskevien tilastojen mukaan tutkintoon johtavan koulutuksen keskeyttäminen on ollut kasvussa: lukuvuonna 2017–2018 se oli lukioissa 3,2 prosenttia ja ammatillisella toisella asteella 8,7 prosenttia⁸. Koulutuksen keskeyttäminen ei ole välttämättä huono asia, antaa se nuorelle mahdollisuuden hakeutua paremmin toiveita ja taipumuksia vastaavalle alalle. Olennaisempaa on nuoren oma kokemus ja se, löytyykö keskeyttämisen jälkeen uusi, mielekäs suunta.

Kyselymme toisessa osiossa kysyimme nuorilta, onko omaa elämää koskevien valintojen tekeminen heille helppoa. Tähän vain 67 prosenttia kaikista vastaajista vastaa myöntävästi. Vaikka opiskelupaikan valinnan helpoutta koskeva kysymys esitettiin vain opiskeleville nuorille, voidaan aineiston perusteella sanoa, että opiskelupaikan valitseminen koetaan helpoksi keskimäärin useammin kuin omaa elämää koskevien valintojen tekeminen yleisemmin.

Itsenäisesti asuvat nuoret kertovat useimmin tuen olleen riittämätöntä

Kysyimme opiskelevilta nuorilta myös heidän tuen tarpeestaan opiskelujen alkuvaiheessa. 87 prosenttia vastaajista on samaa mieltä väitteestä "olen saanut opintojen alkuvaiheessa riittävästi tukea". Kolme prosenttia vastaajista on väitteestä eri mieltä eli ei koe saaneensa riittävästi tukea.

⁸ Koulutuksen keskeytti 5,4 prosenttia opiskelijoista. https://www.stat.fi/til/kkesk/2018/kkesk_2018_2020-03-12_tie_001.fi.html. Tilastokeskus 2020. Luettu 7.5.2020.

Itsenäisesti asuvat nuoret kokevat selvästi vanhempien luona asuvia nuoria useammin, etteivät ole saaneet opintojensa alkuvaiheessa riittävästi tukea. Itsenäisesti asuvista nuorista neljä viidestä kokee saaneensa riittävästi tukea mutta joka kymmenes (11 %) ei. Vanhempien luona asuvista 88 prosenttia kokee tuen olleen riittävää ja vain kaksi prosenttia ei. Itsenäisesti asuvien ja opiskelevien nuorten joukossa on siis jopa viisinkertainen osuus nuoria, jotka eivät koe tuen olleen opiskelujen alkuvaiheessa riittävää, verrattuna vanhempien luona asuviin nuoriin.

"Joissakin perheissä ei ehkä tueta opiskelua riittävästi. Nuoret tarvitsisivat lisätukea muualta."

Nuorten tuen tarpeet eivät liity vain opiskeluun

Kysyimme nuorilta myös, mihin he olisivat tarvinneet tukea. Vastausten perusteella tuen tarpeet ovat moninaisia, eivätkä ne liity esimerkiksi pelkästään oppimiseen tai opiskelusta suoriutumiseen.

"Olisin tarvinnut tukea opintojen etenemisen pohtimiseen, siihen, missä järjestyksessä kurseja kannattaa ottaa."

"Vieraalla paikkakunnalla olisin kaivannut tukea liikkumiseen ja muuhun."

"Toivoisin, että kouluissa kuten ammattikouluissa ja myös lukioissa ei tarvitsisi olla niin itseohjautuva. Etenkin alkuvaiheisiin toivoisi tukea. Tämä tuntuu olevan ongelma etenkin ammattikouluissa, pitäisi itse tietää ja osata."

"Lähinnä kun lukiossa pitää miettiä tulevaisuutta vähän liian myöhään."

"Tukiopetusta opiskeluun, apua mihin mennä opiskelemaan."

"En varsinaisesti tukea ole kaivannut, koska perusasiat hallussa jo. Mutta se ärsyttää että oppisopimustutkinnon valvojat eivät ole käyneet kertaakaan katsomassa miten menee."

"Alussa olin epävarma. Onneksi asiat sitten järjestyi."

Selvityksemme perusteella on tärkeä tunnistaa opiskeluun liittyvän tuen tarve ja sen moninaisuus erityisesti itsenäisesti asuvien nuorten kohdalla. Tuen tarpeen tunnistaminen ja oikeanlaisen tuen tarjoaminen on erityisen tärkeää niiden nuorten kohdalla, jotka eivät saa kotoa riittävästi tukea arkeensa, valintoihinsa ja opintojen suunnitteluun.

87% nuorista katsoo saaneensa opintojen alkuvaiheessa riittävästi tukea. Enemmän tukea tarvinneiden tarpeet ovat sekä opiskeluun että muihin asioihin liittyviä.

Hieman yli puolet nuorista kannattaa oppivelvollisuuden pidentämistä

Rinteen / Marinin hallitusohjelmassa on tavoitteena oppivelvollisuuden pidentäminen 18 vuoteen. Kysyimme nuorilta, mitä he ajattelevat tavoitteesta. 53 prosenttia kyselyymme vastanneista nuorista pitää ajatusta hyvänä, 17 prosenttia ei. Huomattavaa on, että lähes kolmannes vastaajista ei ollut väitteen kanssa samaa eikä eri mieltä.

"Ei hyödytä mitään vaikka oppivelvollisuutta lisätään jos ei halua opiskella, vapaaehtoinen koulu."

"Toisen asteen koulutuksen pitäisi olla pakollinen, jotta kaikki saavat hyvän pohjakoulutuksen."

"Pakko ei lisää opiskeluintoa, jos sitä ei jollain ole."

"Opintovelvollisuuden pidentämisestä tuli mieleen, että minä saan nyt maksuttomat opintomateriaalit ja se on loistava asia."

"Ilmaiset oppivälineet on hyvä asia, mutta oppivelvollisuuden sitomista 18-vuoden ikään en kannata."

Tytöt pitävät oppivelvollisuuden jatkamista hyvänä ajatuksena keskimäärin useammin kuin pojat. Tytöistä selvästi yli puolet (57 %) kannattaa uudistusta ja pojista vain hieman alle puolet (48 %).

Lukiolaisista 61 prosenttia ja ammatillisella toisella asteella opiskelevista 44 prosenttia kannattaa oppivelvollisuuden pidentämistä. Niistä, jotka eivät opiskele, vain kolmannes (33 %) pitää oppivelvollisuuden jatkamista hyvänä ajatuksena⁹.

Alueellisesti tarkasteltuna oppivelvollisuuden pidentämisen kannatus on suurinta Helsingin alueella (65 %) ja pienintä muualla Uudellamaalla (46 %). Syyt Helsingin ja muun Uudenmaan eroihin eivät käy selvityksestämme ilmi.

Kun Kaikille eväät elämään -koordinaatiohankkeen¹⁰ kyselyssä vuonna 2019 selvitettiin koko väestön näkemyksiä samasta aiheesta, 51 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että oppivelvollisuutta tulee jatkaa täysi-ikäisyyteen asti. Tässä 16-vuotiaille toteuttamassamme kyselyssä oppivelvollisuuden pidentämistä kannattavien osuus on siis jokseenkin sama kuin koko väestössä. Eri mieltä olevien osuuksissa sen sijaan on eroa: kun koko väestöstä 32 prosenttia on sitä mieltä, ettei oppivelvollisuutta tule jatkaa täysi-ikäisyyteen asti, nuorista näin ajattelee kyselymme mukaan vain 17 prosenttia.

Niiden osuus, jotka eivät ole väitteestä samaa eivätkä eri mieltä, on nuorten kohdalla huomattavan suuri (29 %). Aineistosta ei käy ilmi, miksi tämä ryhmä on niin suuri. Kysymys on kiinnostava, koska asia koskee merkittävästi juuri nuoria. On mahdollista, että he näkevät moniulotteisessa kysymyksessä sekä hyviä että huonoja puolia, jolloin eri puolet saavat punnukset tasan. Vai kokevatko nuoret, ettei heillä ole aiheesta riittävästi tietoa näkemyksen muodostamiseksi?

9 Vuoden 2017 Nuorisobarometrissa toisen asteen koulutuksen pakollisuutta kannatti 64 % vastaajista ja enemmistö myös niistä vastaajista, jotka olivat joskus keskeyttäneet lukion tai ammattikoulun.

10 Kaikille eväät elämään – avustusohjelma eriarvoisuuden vähentämiseksi (2017–2020) edistää lasten, nuorten ja perheiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja torjuu ylisukupolvisia syrjäytymistä. Ohjelmaa rahoittaa STEA.

60 prosenttia nuorista: toinen aste on voitava suorittaa kotoa käsin

Koska toisen asteen oppilaitosverkostoa on harvennettu, joutuu osa nuorista muuttamaan vanhempiensa luota jo toisen asteen opiskelujen alkaessa. Jotkut nuoret taas saattavat muuttaa varhain päästäkseen esimerkiksi toivomaansa erikoislukioon tai voidakseen toteuttaa unelmansa tavoitteellisen urheiluharjoittelun yhdistämisestä opintoihin.

Kysyimme nuorilta, pitäisikö toinen aste voida suorittaa ilman, että sen takia täytyy muuttaa kotoa. 60 prosenttia nuorista on sitä mieltä, että pitäisi. Eri mieltä olevia on kahdeksan prosenttia, ja vajaa kolmannes (29 %) ei ole väitteestä samaa eikä eri mieltä.

Tytöt ovat keskimäärin poikia useammin sitä mieltä, että toinen aste pitäisi voida suorittaa kotona asuen. Tytöistä 64 prosenttia on väitteestä samaa mieltä, pojista 56 prosenttia. Ruotsinkieliset kannattavat uudistusta huomattavasti keskimääräistä useammin: heistä 70 prosenttia on sitä mieltä, ettei toisen asteen opintojen vuoksi pidä joutua muuttamana kotoa.

Itsenäisesti asuvat nuoret ovat muita harvemmin sitä mieltä, että toinen aste pitäisi voida suorittaa kotona asuen. Heistä vain 43 prosenttia on väitteestä samaa mieltä, mikä voi kertoa onnistuneesta itsenäisen asumisen alkutaipaleesta. Mutta alueilla, joilla oppilaitosverkko on harva, tulos voi kertoa myös esimerkiksi siitä, että nuoret ovat tottuneet pitämään muualle opiskelemaan lähtemistä itsestään selvänä. Tämän kysymyksen suhteen ei kyselyssämme kuitenkaan näkynyt merkitseviä alueiden välisiä eroja.

On huomioitava, että kyselymme toteutettiin ennen kevään 2020 koronaepidemiaa, jolloin perusopetuksen lisäksi myös toisella asteella siirryttiin maanlaajuisesti lähiopetuksesta etäopetukseen. Koska kyselymme teemana on nuorten itsenäinen asuminen, on luultavaa, että vastanneiden nuorten ajatuksissa vanhempien luona asumisen vaihtoehtona on lähtökohtaisesti itsenäisesti asuminen. Mikäli kysely olisi toteutettu myöhemmin, olisi ollut kiinnostava kysyä samalla nuorten etäopetuksen sujuvuuteen ja mielekkyyteen liittyvistä kokemuksista.

5.

Yhteenveto ja
johtopäätökset

SELVITYKSEMME PIIRTÄÄ YHTÄÄLTÄ varsin valoisan kuvan nuorten kokemuksista. Suurin osa kyselyymme vastanneista 16-vuotiaista oppii kotona itsenäiseen asumiseen liittyviä taitoja ja saa tukea omaa elämäänsä koskevien valintojen pohtimiseen. Vaikka valintojen tekeminen ei ole aina helppoa, suurin osa on kuitenkin tyytyväinen esimerkiksi saamaansa opiskelupaikkaan. Suurin osa myös kokee saaneensa opintojen alkumetreillä riittävästi tukea.

Ei kuitenkaan riitä, että suurimmalla osalla menee hyvin. Jokaisella nuorella on oikeus saada kasvuun ja itsenäistymiseen sellainen määrä apua, tukea ja rinnalla kulkemista, että se mahdollistaa unelmien tavoittelun ja omanlaisen elämänpolun rakentamisen. Selvityksemme mukaan esimerkiksi asumismuoto on yhteydessä siihen, kuinka paljon tukea nuori saa ja toisaalta kokee tarvitsevänsä. Kaikki nuoret eivät saa kotoaan tukea tai kotoa saatu tuki ei riitä. Siksi kodin lisäksi tarvitaan muita kasvuyhteisöjä, kuten koulua, kansalaisyhteiskuntaa ja vertaisryhmää eli kavereita.

Monet kyselyymme vastanneista nuorista toivovatkin, että itsenäistymiseen liittyviä taitoja voisi harjoitella koulussa enemmän kuin nykyään. Koulun merkitys nousee siis vahvasti esiin huolimatta siitä, että valtaosa nuorista kokee oppivansa näitä taitoja myös kotona. Vastauksissa toivottiin myös, että tukea olisi tarjolla silloinkin, kun ongelmat eivät ole vielä kovin suuria. Nuorten itsenäistymisen tuki ei koskekaan vain tavalla tai toisella haavoittuvassa asemassa olevia nuoria vaan aivan kaikkia nuoria.

Vanhempien ja muiden läheisten tuki on nuorille tärkeää, mikä kiinnittää huomion nuorten verkostoihin. Millaisia ihmisiä nuorilla on lähellään? Ovatko vanhemmat tuen ja turvan lähde? Onko nuorilla ystäviä, joiden kanssa pohtia tulevaisuutta? Tarvitaan myös vapaa-ajan paikkoja, joissa nuori tulee hyväksytyksi omana itsenään, voi toteuttaa itseään ja löytää omia mielenkiinnon kohteita. Yhteiskunnan tulee kutsua osallistumaan, eikä sivuuttaa nuorten ääntä.

Paitsi nuorten itsensä myös yhteiskunnan kannalta on tärkeä tunnistaa nuoret ja nuoruus erityisenä ikäryhmänä ja elämänvaiheena. Nuoruudessa voidaan varmistaa, että varhaisempaan lapsuuteen kohdennettu tuki kantaa hedelmää. Yhteiskunta voi vahvistaa niitä nuoria, joiden kasvuolosuhteet eivät ole riittävää tukea tarjonneet. Itsenäistymisvaiheessa tarjottava tuki ehkäisee huono-osaisuuden ylisukupolvistumista ja tarjoaa nuorille mahdollisimman hyvät eväät myös oman perheen perustamiseen.

Palveluita suunniteltaessa ja kehitettäessä on tärkeä tunnistaa erityisesti ne nuoret, joiden kasvuolosuhteet eivät ole tarjonneet riittävää tukea ja joita tukiverkostot eivät kannattele tarpeeksi. Eräässä suomalaisessa kunnassa nuorisotyöntekijät haastattelevat ala- ja yläkoulun nivelvaiheessa kaikki oppilaat. Näin saadaan tietoa esimerkiksi siitä, kuka tarvitsee tukea vertaissuhteiden syntymiseen tai vahvistamiseen. Samalla tavalla voitaisiin haastatella syksyisin kaikki Suomen yhdeksäsluokkalaisten ja kysyä, kokevatko he saavansa riittävästi tukea peruskoulun jälkeisten valintojen tekemiseen. Monessa koulussa ehkä jo toimitaankin näin.

Kyselyssämme nousee kahdessa kohdassa esiin se, että omaa elämää koskevien valintojen tekeminen on osalle nuorista hankalaa. Itsenäisesti asuvien ja opiskelevien nuorten joukossa on siis jopa viisinkertainen osuus nuoria, jotka eivät koe tuen olleen opiskelujen alkuvaiheessa riittävää, verrattuna vanhempien luona asuviin nuoriin.

Jokaisen nuoren tulee saada tukea itsenäistymiseen.

Nuorten tukeminen on myös yhteiskunnan etu.

Nuorten ja nuoruuden huomioiminen politiikassa edellyttää, että nuorten kokemukset ja näkemykset otetaan osaksi päätöksenteon tietopohjaa. Onko nuoria kuultu, kun on rakennettu yhteiskuntaa, joka yhä enenevässä määrin ja yhä varhaisemmassa vaiheessa edellyttää nuorilta kauaskantoisten valintojen tekemistä? Kyse ei ole pelkästään tarjottavan tuen muodoista tai sen riittävästä resursoinnista, vaan siitä, kenen ehdoilla yhteiskuntaa alun perin rakennetaan. Entä millaisin eri tavoin nuoria on kuultu ja kuullaan oppivelvollisuusiän pidentämisen valmistelussa? Asia koskee nuoria mitä suurimmassa määrin, joten heidän näkemyksensä on valmistelussa selvitettävä ja huomioitava. Tätä varten on varmistettava, että nuorilla on riittävät tiedot oman näkemyksensä muodostamiseen.

Nuorten näkemykset on huomioitava heitä koskevassa päätöksenteossa.

Epävarmuuksien ajasta ja maailmasta kertoo ehkä omalla tavallaan sekin, että nuorten asumistoiveet ovat kyselymme perusteella varsin arkisia ja kohtuullisia: toiveissa on melko tavallisen elämän mahdollistava ympäristö. Asumistoiveissa piirtyy kuva arjesta, johon kuuluu opiskelu ja työ, läheiset ihmiset ja luonto.

Itsenäinen asuminen on iso askel. Kuten yksi haastatelluista nuorista sanoi: *en stor förendring att flytta själv*. Mitä vaaditaan, että nuori voi luottaa uudessa, jännittävässäkin tilanteessa siihen, että elämä kantaa? On tärkeää, että erilaiset kasvuyhteisöt vahvistavat jokaista nuorta siten, että hän kokee voivansa vaikuttaa omaan elämänpolkuunsa ja olevansa yhteiskunnan arvostettu jäsen.

Jokaisen nuoren on voitava kokea olevansa tärkeä ja arvostettu osa yhteiskuntaa.

Nuoret ovat moninainen joukko, eikä kysely ole aina paras – tai ainakaan kattavin – keino tavoittaa sen koko kirjoa. Oman opiskelupolun etsiminen ja itsenäinen asuminen näyttää erilaiselta esimerkiksi palveluasumista tarvitsevan vammaisen nuoren kohdalla. Tällä hetkellä Vamlasin asumispalveluyksikkö Helsingin Lauttasaassa on Suomen ainoa asumispalveluyksikkö, joka tarjoaa mahdollisuuden ympärivuorokautiseen palveluasumiseen samassa talossa ei-vammaisten opiskelijoiden kanssa.

Jonkinlainen moninaisuus näkyy kuitenkin hieman yli tuhannen kyselyyn vastanneen nuorenkin joukossa: mukaan mahtuu erilaisia määriä innostusta, varmuutta ja luottamusta tulevaan.

"Kaikki ovat valmiita muuttamaan pois kotoa eri vaiheessa. Kun tuntee itse olevansa valmis, toivon, että jokainen voi muuttaa asumaan itsenäisesti ja löytää turvallisen asuinympäristön."

Apua ei koskaan saa liikaa

"VOI OLLA ALUKSI YKSINÄISTÄ JA TUNTUU ETTÄ VOI MENNÄ HUONOSTIKIN MUTTA SITTEN MENEE HYVIN. SITTEN KUN LÖYTÄÄ OMAN KUMPPANIN NIIN ON HYVÄ."

"ANNA MENNÄ, JOS SILTÄ TUNTUU."

"EI KANNATA STRESSATA LIIKAA, KAIKKI ASIAT JÄRJESTYVÄT TAVALLA TAI TOISELLA."

KANNATTAA OTTAA KAIKKI APU VASTAAN MITÄ SAA, SITÄ EI VOI SAADA IKINÄ LIIKAA.

PITÄÄ OLLA TOLKKUNA.

"TÄYTYY PITÄÄ PÄÄ KYLMÄNÄ!"

"OMIIN UNELMIIN PITÄÄ PYRKIÄ, TUKEA PITÄÄ USKALTAA PYYTÄÄ TARVITTAESSA."

PÄÄLLIMMÄISENÄ AJATUKSENA HALUAISIN ROHKAISTA NUORIA, ETTÄ SE ITSENÄISTYMINEN ON HIENO ASIA, VAIKKA VOI ALKUUN PELOTTAA JA TUNTUA TOSI JÄNNITTÄVÄLTÄ. VANHEMMILLE NEUVONA ETTÄ SE TUKI ON TOSI TÄRKEETÄ.

"KAIKKI TUKI KANNATTAA OTTAA VASTAAN."

Lähteet

Kilpeläinen Päivi, Kostainen Eeva ja Laakso, Seppo: Toiveet ja todellisuus. Ympäristöministeriö 2015.

Myllyniemi Sami (toim.): Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Nuorisotutkimusseura.

Pekkarinen Elina & Myllyniemi Sami (toim.): Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017. Nuorisotutkimusseura.

Pulkkinen Jonna & Rautopuro Juhani: Opin polut ja pientareet harvaan asutuilla alueilla. Nuorisobarometri 2017 lisäotos. Nuorisotutkimusseura.

